

1. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. - К.: Наук. думка, 2000. - 680 с. - /Словники України/
2. Аристотель. Топика / пер. с греч. А. В. Кубицкого. – М. : Эксмо, 1978. – 318 с.
3. Аристотель. Метафизика / пер. с греч. А. В. Кубицкого. – М. : Эксмо, 2008. – 608 с.
4. Арнаутова Л. П. Методологія та методи в правовій спадщині О. В. Стрілова / Л. П. Арнаутова // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип.12. – С. 289–295.
5. Дністрянський С. С. До юридичної методології // Державний архів Тернопільської обл., ф. Р3430, оп. 1, спр. 35, арк. 1–27.
6. Кельман М. С. Розуміння методології правознавства в юридичній літературі / М. С. Кельман // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2009. – № 2. – С. 3–12.
7. Керимов Д. А. Вступительная статья к книге Радомира Лукича // Методология права / Д. А. Керимов. – М. : Прогресс, 1981. – С. 3–22.

**Колодій Олексій Анатолійович,
викладач кафедри теорії держави та
права НАВС**

РОЗВИТОК ТА ПРАВОВА ФОРМАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛЬНИХ ПРАВОВИХ АКТІВ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Модельні правові акти, у сучасних правових системах демократичних країн, починають відігравати усе помітнішу роль тому, що вони здатні, як ніякі інші, забезпечувати системність права, інтегрувати міжнародне та внутрішньо-національне право.

Насамперед, розвиток та правова формалізація модельних правових актів у правовій системі сучасної України здійснюється у межах Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, яка стала можливою у зв'язку із прийняттям Регламенту Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 15 вересня 1992 р. Даний Регламент у ст. 13 передбачив, що Міжпарламентська Асамблея може розробляти рекомендаційні законодавчі акти з питань, що перебувають у сфері їх загальних інтересів. Більше того у ст. 14 передбачалось, що рекомендаційні законодавчі акти направляються для розгляду сторонами Співдружності Незалежних Держав, а у ст. 15 формулювалося визначення рекомендаційного законодавчого акту відповідно до якого це взірцевий законодавчий акт, що приймається Міжпарламентською Асамблеєю для орієнтації узгодження законодавчої діяльності сторін Співдружності Незалежних Держав [1].

Необхідно також згадати за Положення про розробку модельних законодавчих актів і рекомендацій Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав. Дане Положення було прийняте на двадцять п'ятім пленарнім засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав (Постанова № 25 – 8 від 14 квітня 2005 р.) і доповнене на тридцять першому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав (Постанова № 31 – 21 від 25 листопада 2008 р.). Відповідно до даного положення модельний законодавчий акт Співдружності Незалежних Держав – законодавчий акт рекомендаційного характеру, прийнятий Міжпарламентською Асамблеєю у встановленому порядку в цілях формування і здійснення узгодженої законодавчої діяльності держав-учасниць Міжпарламентської Асамблеї з питань, що складають загальний інтерес, приведення законодавства держав – учасниць Співдружності у відповідність із міжнародними договорами, що укладені у межах Співдружності, та іншими міжнародними договорами, участь в яких держав – учасниць Співдружності є дуже бажаною для досягнення загальних цілей [2].

Розвиток та правова формалізація модельних правових актів здійснюється також у правовій системі сучасної України. По-перше необхідно зазначити Декларацію про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Дана Декларація закріпила модельні положення про: самовизначення української нації; народовладдя; державну владу; громадянство; територіальне верховенство; економічну самостійність; екологічну безпеку; культурний розвиток; зовнішню і внутрішню безпеку; міжнародні відносини [3]. Саме Декларація про державний суверенітет України стала модельним нормативно-правовим актом при прийнятті Акту проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. [4]. На підставі розділів Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. моделювались положення багатьох Законів України, наприклад, «Про вибори Президента Української РСР», «Про Президента Української РСР», «Про заснування поста Президента Української РСР і внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР» усі від 5 липня 1991 року [5].

Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. та Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. стали модельними нормативно-правовими актами при розробці

усіх наступних проектів Конституції України, а особливо: проекту Конституції України винесеного Верховною Радою України на всенародне обговорення, в редакції від 1 липня 1992 р.; проекту Конституції України внесеного Комісією Верховної Ради України по розробці нової Конституції України, в редакції від 27 травня 1993 р.; проекту Конституції України в редакції від 26 жовтня 1993 р. і це, як правило, зазначено у преамбулах цих конституційних проектів [6, с. 123 – 316].

Це ж саме можна сказати і про Конституційний Договір між Президентом України та Верховною Радою України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 8 червня 1995 року. Даний Договір став не тільки модельним для майбутньої Конституції України, але він ще й передбачав строк та спосіб її прийняття. Хоча при прийнятті чинної Конституції України був проігнорований [7].

Модельною є сама Конституція України, оскільки вона є зразком при створенні та оцінці усіх інших правових актів на що прямо вказує те розуміння Конституції України, що формується у сучасній юридичній науці. Так, наприклад, у навчальному посібнику із «Конституційного права України» Шаптала Н.К. та Задорожня Г.В. стверджують, що «Конституція (від лат. *constitutio* – устрій, установлення, упорядкування) – це нормативно-правовий акт найвищої юридичної сили, який приймається й змінюється в особливому порядку, є юридичною базою для прийняття іншого законодавства України, регулює суспільні відносини, які визначають організацію державної влади, а також взаємовідносини держави із суспільством, людиною і громадянином» [8, с. 65]. Саме такі, або майже такі, визначення та ознаки Конституції України викладені в ряді інших наукових праць, наприклад, за редакцією Колісника В.П. та Барабаша Ю.Г. [9, с. 40], Совгірі О.В. та Шукліної Н.Г. [10, с. 51], Погорілка В.Ф. та Федоренка В.Л. [11, с. 79].

Розглядаючи розвиток та правову формалізацію модельних правових актів у правовій системі сучасної України необхідно згадати за такий специфічний вид модельних правових актів, якими є концепції. У «Юридичній енциклопедії» зазначається, що «Концепція правова – (лат. *conception* – сукупність, система) – провідна ідея, точка зору на те або інше правове явище. Важливий засіб розвитку як юридичної науки, так і науково обґрунтованого державно-правового будівництва. Концепції правові розробляються окремими правознавцями або колективами юристів – вчених і практиків. Схвалені у встановленому порядку, кладуться в основу відповідних організаційних заходів, законодавчих актів, рішень, тощо» [12, с. 339].

Насамперед, хотілося б згадати за Концепцію судово-правової реформи в Україні, яка була затверджена Постановою Верховної Ради України «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні» від 28 квітня 1992 р. Вона передбачила необхідність прийняття, а також стала модельною основою для розробки законів про судоустрій та адвокатуру; Кримінально-процесуального; Цивільно-процесуального; Кримінального; Цивільного кодексів України; Кодексу про адміністративні правопорушення; Кодексу законів про працю; Господарського кодексу України [13].

Можна згадати що в Україні була відпрацьована іще одна модельна Концепція судово-правової реформи, в якій передбачалося зразкові основи для прийняття Законів України «Про судову систему України»; «Про судоустрій»; «Про Конституційний Суд України»; «Про органи суддівського самоврядування»; «Про слідчі органи і органи дізнання»; «Про органи безпеки України»; «Про судову експертизу»; «Про державну виконавчу службу»; «Про виконавче провадження»; «Про визнання та виконання в Україні рішень іноземних судів та арбітражів»; Кодексу адвокатської етики; Цивільного; Господарського; Господарсько-процесуального; Цивільно-процесуального; Кримінального; Кримінально-процесуального; Кримінально-виконавчого; Адміністративного та інших кодексів; Концепції національної безпеки України; Програми комплексного розвитку юридичної науки; Програми розвитку юридичної освіти; Національної програми правового виховання населення [14].

Концепцією «Правової реформи в Україні», було закладено теоретичні основи для прийняття Цивільного; Земельного; Житлового; Сімейного; Податкового кодексів; Кодексу про судоустрій; Кодексу законів про працю; Законів України «Про власність»; «Про господарські товариства»; «Про банки і банківську діяльність»; «Про нормативно-правові акти»; «Про приватизацію»; «Про податок на майно громадян»; «Про систему громадських робіт»; «Про матеріальну допомогу безробітним»; «Про страхову медицину»; «Про освіту»; «Про заставу»; «Про правовий захист і недоторканість приватної власності»; «Про підтримку підприємництва»; «Про справедливу конкуренцію і монополію»; «Про лізинг»; «Про валютне регулювання»; «Про концесії»; «Про експортне кредитування»; Концепції підготовки та перепідготовки незайнятого населення; Програми захисту малозабезпечених, багатодітних і неповних сімей, непрацюючих пенсіонерів та інвалідів; Національної програми охорони навколишнього середовища та використання природних ресурсів та багатьох інших [15].

В 1997 р. була розроблена Загальна концепція державно-правової реформи в Україні, яка була схвалена на засіданні Вченої ради Інституту законодавства Верховної Ради України 19 червня 1997 р., потім

в листопаді 1997 р. на Всеукраїнській науково-практичній конференції, а пізніше - Комітетом Верховної Ради України з питань правової політики. В проекті Концепції передбачалось те, що має складатися «Орієнтовний перелік законодавчих актів з питань державно-правової реформи». На основі даного переліку формувався відповідний розділ Державної програми розвитку законодавства України на період до 2002 року. Сам проект «Загальної концепції державно-правової реформи в Україні» супроводжувався додатком. Він передбачав «Перелік законів з питань державно-правової реформи, передбачених Загальним планом законодавчих робіт на 1997 рік, та законів, прийнятих Верховною Радою України після набуття чинності Конституцією України» [16].

Розглядаючи розвиток та правову формалізацію модельних правових актів потрібно згадати за Концепцію адміністративної реформи в Україні. Вона була розроблена Державною комісією з проведення в Україні адміністративної реформи. На її виконання був прийнятий Указ Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» від 22 липня 1998 р. і яка також стала, або могла стати, модельним нормативно-правовим актом при прийнятті Законів України «Про Кабінет Міністрів України»; «Про центральні органи виконавчої влади»; «Про місцеві державні адміністрації»; «Про статус столиці України – місто Київ»; «Про статус міста Севастополя»; «Про територіальний устрій України»; «Про планування територій»; «Про міську агломерацію»; «Про комунальну власність»; «Про фінанси місцевого самоврядування»; «Про місцеві податки і збори»; «Про фінансове вирівнювання територій»; «Про комунальний кредит та комунальні цінні папери»; «Про державно-правові експерименти»; «Про місцеві референдуми, ініціативи, слухання та інші форми волевиявлення населення»; «Про статус депутатів місцевих рад та сільських, селищних і міських голів»; «Про службу в органах місцевого самоврядування»; «Про муніципальну міліцію»; «Про управлінські послуги громадянам»; Адміністративно-процедурного (процедурального) кодексу України; Адміністративного кодексу, який має складатися із: а) Кодексу про адміністративні проступки, б) Адміністративно-процесуального кодексу, в) Адміністративно-процедурного (процедурального) кодексу, г) Кодексу основних правил поведінки державних службовців, д) інших кодифікованих актів; модельного статуту територіальної громади [17].

Не можна не згадати за Концепцію формування та організації діяльності Конституційної Асамблеї, підготовленої відповідно до Указу Президента України «Про підтримку ініціативи щодо створення Конституційної Асамблеї» від 21 лютого 2011 р. №224. В ній було зазначено що: «... наразі є актуальним розроблення науково-обґрунтованої Концепції внесення змін до Конституції України та підготовка на її основі законопроекту (законопроектів) про внесення змін до Конституції України» [18, с. 1]. Дана Концепція уже стала модельним нормативно-правовим актом для Указів Президента України «Про Конституційну Асамблею», «Положення про Конституційну Асамблею», «Склад Конституційної Асамблеї» від 17 травня 2012 р. №328/2012 [19, с. 17].

Аналіз розвитку та правової формалізації модельних правових актів у правовій системі сучасної України зумовлює необхідність дослідження Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження принципу державної реєстрації юридичних осіб на підставі модельного статуту» від 21 квітня 2011 року № 3262-VI. Він набрав чинності через три місяці з дня його опублікування і у пункті 4 передбачив, що «модельний статут - типовий установчий документ, затверджений Кабінетом Міністрів України, який використовується для створення та провадження діяльності юридичних осіб відповідних організаційно-правових форм, містить встановлені законом правила, що регулюють правовий статус, права, обов'язки та відносини, які пов'язані із створенням, управлінням та провадженням господарської діяльності відповідних юридичних осіб» [20, с. 445].

У зв'язку із прийняттям цього Закону України внесенні зміни до: ст.ст. 56, 62, 74, 76, 82 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 р. № 436-IV [21]; ст.ст. 81, 87, 100 Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року № 435-IV [22]; ст. 4 Закону України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року № 1576-XII [23]; ст.ст. 1, 17, 19, 24, 36, 37, Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15 травня 2003 року № 755-IV [24].

Якщо коротко характеризувати сутність цих змін, то вони, насамперед, у тому, що вищезазначений законодавчий акт визначає поняття модельного статуту. Крім того, він передбачає, що дані щодо наявності відмітки про те, що юридична особа створюється та діє на підставі модельного статуту, міститиме Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. При цьому модельний статут не є новим установчим документом. Засновники підприємства не зможуть його змінювати чи переробляти, а лише прийняти його в цілому. Скористатися типовим статутом можна буде під час створення акціонерного товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, державного, комунального, іншого суб'єкта господарювання. Відповідно для кожного з них Кабінет Міністрів України має затвердити модельний статут.

Розвиток модельних правових актів у правовій системі сучасної України відбувався і відбувається

шляхом їх правової формалізації у міжнародних актах. Одним із найяскравіших прикладів цієї тези є Європейська хартія місцевого самоуправління, від 15 жовтня 1985 р., підписана від імені України 6 листопада 1996 р., ратифікована Законом України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР [24], де у частині 2 ст. 2 формулюється відсилання до конституцій і законів держав, зокрема зазначається, що «Принцип місцевого самоврядування визнається в національному законодавстві і, у міру можливості, в конституції». Більше того, ст. 12 Європейської хартії місцевого самоврядування передбачає, що кожна сторона зобов'язується вважати для себе обов'язковими принаймні двадцять пунктів частини 1 цієї Хартії, з яких принаймні десять пунктів мають належати до пунктів, які наводяться у цій ж частині ст. 12 [25, с. 377 – 381].

Отже, саме враховуючи усе вищевикладене можна, із повною впевненістю стверджувати, що модельні правові акти, у сучасних правових системах демократичних країн, у тому числі і України, здатні забезпечити системність права, його правонаступність, інтеграцію міжнародного та внутрішньонаціонального права, гармонізацію законодавства України із законодавством країн, з якими вона співробітничас.

Список використаних джерел:

1. Регламент Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 15 вересня 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.yur-info.org.ua/doc/1741411.jsp>.
2. Положение о разработке модельных законодательных актов и рекомендаций Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств. Принято на двадцать пятом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ (Постановление N 25-8 от 14 апреля 2005 года). Дополнено на тридцать первом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ (Постановление N 31-21 от 25 ноября 2008 года). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_k85.
3. Декларація про державний суверенітет України : Декларація Верховної Ради УРСР від 16 липня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – №31. – Ст. 429.
4. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №38. – Ст. 502.
5. Про вибори Президента Української РСР : Закон Української РСР від 5 липня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – №33. – Ст. 448; Про Президента Української РСР : Закон Української РСР від 5 липня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – №33, Ст. 446; Про заснування поста Президента Української РСР і внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР : Закон Української РСР від 5 липня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – №33 – Ст. 445.
6. Конституція незалежної України: У 3 кн. / Під заг. ред. С. Головатого; Упоряд. С. Головатий, Л. Юзьков. – К.: Право. Укр. Правнич. Фундація, 1995. – Кн. 1: Документи, коментарі, статті. – 398 с.
7. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України : Конституційний договір від 8 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №18. – Ст. 133.
8. Шаптала Н.К., Задорожня Г.В. Конституційне право України: навч. посіб. / Н.К. Шаптала, Г.В. Задорожня. – Дніпропетровськ.: ТОВ. «ЛізуновПрес», 2012. – 472 с.
9. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с.
10. Совгиря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 632 с.
11. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: підруч. / за заг. ред. В.Л. Федоренка. – 2-ге вид., переробл. і доопр. – К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
12. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: „Укр. енцикл.“, 2001 – Т. 3: К – М. – 2001. – 792 с.
13. Концепція судово-правової реформи в Україні: Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію судово-правової реформи в Україні» від 28 квітня 1992 р. // Голос України. – 1992. – 12 серпня. – №152. – С. 4 – 5.
14. Концепція судово-правової реформи в Україні. Проект. // Урядовий кур'єр. – 1995. – 1 червня. – №80 – 81. – С. 11 – 12.
15. Правова реформа в Україні (Концепція). Українська правнича фундація // Видавництво „Право”. – К. – 1996. – 32 с.

16. Загальна концепція державно-правової реформи в Україні. (Проект) Схвалена на засіданні Вченої ради Інституту законодавства Верховної Ради України 19 червня 1997 р. – К. – 1997. – 12 с.
17. Державна комісія з проведення в Україні Адміністративної реформи. Концепція адміністративної реформи в Україні. – К.: 1998. – 63 с.
18. Концепція формування та організації діяльності Конституційної Асамблеї: Указ Президента України «Питання формування та організації діяльності Конституційної Асамблеї» від 25 січня 2012 р. №31/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – 10 лютого. - №9. – С. 9. – Ст. 316.
19. Про Конституційну Асамблею, Положення про Конституційну Асамблею, Склад Конституційної Асамблеї: Указ Президента України «Про Конституційну Асамблею» від 17 травня 2012 р. №328/2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – 1 червня. - №39. – Ст. 1449.
20. Закон України: Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження принципу державної реєстрації юридичних осіб на підставі модельного статуту від 21 квітня 2011 року № 3262-VI // Відомості Верховної Ради України. - 2011. - № 43, стор. 1860.
21. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року, № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№ 18 – 22. - ст. 144.
22. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №№ 40 - 44. - Ст. 356.
23. Закон України: Про господарські товариства від 19 вересня 1991 року № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 49. - Ст. 682; 1995. - № 14. - Ст. 90; 2002. – № 32. - Ст. 222; 2007. - № 33. - Ст. 440.
24. Закон України: Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців від 15 травня 2003 року № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 31-32. - Ст. 263.
24. Закон України: Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування від 15 липня 1997 року № 452/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 38. - Ст. 249.
25. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право України. Навчальний посібник. – К.: Атака, 2003. – 672 с.

Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та
права НАВС, кандидат юридичних
наук

ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ

Право є унікальним і багатовимірним, складним і багатогранним, суспільно необхідним і багатозначним феноменом, в якому тісно переплітаються духовні, культурні й етичні засади, внутрішньодержавні та міжнародні, цивілізаційні й загальнолюдські аспекти, наукова істина та цінності добра і справедливості, досягнення правової теорії та практичний юридичний досвід, правові ідеали, інституціонально-нормативні утворення і правові відносини [1, с.28; 2, с.13]. Упродовж багатовікової історії генези права науковий інтерес до нього не згасає, а навпаки постійно зростає. Це підтверджується винятковою увагою, яка виявляється до права на початку цього тисячоліття, коли останнє почало набувати нових, принципово відмінних властивостей, зумовлених швидким розвитком інтеграційних, глобалізаційних і реформаційних процесів. Такі масштабні зміни поставили низку нових завдань перед людством. Від їх успішного вирішення значною мірою залежить суспільний поступ усіх країн світу, в тому числі й України, яка конституційно проголошена демократичною, соціальною і правовою державою.

Нові цивілізаційні виклики породжують необхідність забезпечення належного рівня правопорядку, збереження і зміцнення фундаментальних правових цінностей, максимально повного використання різноманіття правової культури, всіх набутих людством досягнень у сфері юридичних гарантій та юридичних засобів, механізмів і конструкцій, потрібних для здійснення правової реформи [3, с.13]. У зв'язку з цим особливої важливості набуває питання дослідження праворозуміння як теоретичного підґрунтя осмислення природи правової реформи, що становить мету цієї статті. Для її досягнення пропонується вирішити такі завдання: по-перше, проаналізувати позиції вчених стосовно визначення поняття праворозуміння, його ознак, функцій; по-друге, охарактеризувати основні підходи до розуміння права в якості потенційних методологічних напрямів вивчення правової реформи; по-третє, з'ясувати окремі аспекти взаємозв'язку та взаємодії праворозуміння і правової реформи.

Проблема праворозуміння безпосередньо пов'язана з ціннісними орієнтирами суспільства, правами та свободами людини і громадянина, якістю законодавства, врешті-решт, із проведенням у країні правової реформи, яка, на жаль, виявилася в останнє десятиліття значною мірою дискредитованою [4, с.191]. З цього